

BUITEN

14^E JAARGANG N^O. 2.

ZATERDAG 10 JANUARI 1920.

AMERIKAANSCH E ZWARTSCHEDELREIGER.
Naar de teekening van Sj. Kuperus.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

AMERIKAANSCH ZWARTSCHEDELREIGER, ILL.	BLZ. 13
DE STERRENHEMEL IN JANUARI, DOOR A. A. N.	„ 14
KINDEREN DER ZEE (2), NAAR HET ENGELSCHE VAN H. DE VERE STACPOLE	„ 15
ROME, DE STAD DER PALEIZEN (SLOT), DOOR MAURITS WAGENVOORT, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 16—19
TREURBOOMEN, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTREERD	„ 18—21
DE STRANDPLEVIER (SLOT), DOOR J. VIJVERBERG	BLZ. 21
CULEMBORG, DOOR TOM SCHILPEROORT, GEÏLL.	BLZ. 21—23
„KID”, (GESCHIEDENIS VAN EEN HOND), UIT HET ENGELSCHE VAN RICHARD HARDING DAVIS, VERTAALD DOOR S. J. BARENTZ-SCHÖNBERG	BLZ. 23
DE JANSINGEL TE ARNHEM, ILLUSTRATIE	„ 24

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Aan onze abonne's!

Eenige weken geleden hebben wij in een prospectus de verwachting te kennen gegeven, dat met den nieuwen jaargang de abonnementsprijs van dit blad niet verhoogd behoefde te worden. Tot ons leedwezen zijn echter de prijzen, vooral van drukken, dermate gestegen, en nog wel terwijl dit nummer al voor de pers gereed was, dat wij voor de keuze geplaatst zijn de uitgave te staken of den prijs te verhoogden. Wij kozen het laatste in de hoop, dat onze abonne's ons mooie blad genoeg waardeeren om het trouw te blijven. Wij moeten den abonnementsprijs ingaande met dit eerste nummer van den jaargang 1920, stellen op f 17.50 per jaar; fr. p. p. f 19.—; voor Indië en het buitenland f 22.50.

DE UITGEVERS.

DE STERRENHEMEL IN JANUARI.

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrebeelden voor 3 uur sterretijd, d. i. omstreeks halfacht middelbaren tijd.

Men zie het Januarikaartje in de N. R. Ct.

Zenith: Cassiopeia, Perseus;
Noorden: Groote en kleine Beer, Boötes, Draak, Hercules, Jachthonden;
Noordoosten: Giraffe, kleine Leeuw;
Oosten: Eenhoorn, kleine Hond, Kreeft, groote Leeuw, Lynx, Tweelingen, Wagenman, Waterslang;
Zuidoosten: Haas, groote Hond, Orion, Stier;
Zuiden: Beeldhouwer, Eridanus, Oven, Ram, Stier, Walvisch;
Zuidwesten: Driehoek, Visschen;
Westen: Andromeda, Dolfijn, Hagedis, kleine Paard, Pegasus, Pijl, Vos, Waterman, Zwaan;
Noordwesten: Cepheus, Lier.

Blijkens deze opsomming zijn de schitterende sterrebeelden Orion, groote Hond (met de helderste ster des hemels, Sirius), Tweelingen, Wagenman en Stier om acht uur goed te zien: de Januariavonden zijn de prachtigste van het jaar.

Omstreeks 10 Januari zijn alle zestien voor Nederland waarneembare sterren der eerste grootte in één etmaal te zien: Sirius en Procyon, Capella, Arkturus, Rigel en Beteldjousa, Aldebaran, Castor en Pollux, Regulus, Wega, Deneb en Spica

onder gunstige of tamelijk gunstige omstandigheden, Altair en Fomalhaut kort na zonsopkomst in het Westen, en Antares (en wederom Altair) kort voor zonsopkomst in het Oosten. De Melkweg, die te half acht van het Noordwesten door het Zenith naar het Zuidoosten loopt, is in de sterrebeelden, die hoog aan den hemel staan, Perseus, Cassiopeia en den Wagenman, niet van in het oog vallende helderheid.

Algol minima zijn te verwachten: den 3^{en} Januari te 7 uur, den 17^{en} te 15 uur, den 20^{en} te 12 uur, den 23^{en} te 9 uur en den 26^{en} te 6 uur.

Het Avondzodiakaallicht, waarvoor Februari de gunstigste maand is (zie Buiten VII No. 5), is ook in de tweede helft van Januari al goed te zien. In het einde der maand gaat echter het Eerste Kwartier hinderen.

Ook de Gegenschein, die in November in den Melkweg was schuil gegaan, komt nu weer te voorschijn, in het sterrebeeld Kreeft, en zal op deze sterrenarme plek na half Januari misschien wel gevonden kunnen worden. Het is 21 Januari Nieuwe Maan en de omstandigheden zijn dus gunstig.

Er zijn in de eerste dagen van Januari na middernacht gewoonlijk nog al veel vallende sterren te zien, die naar hun straalpunt in den Draak (dicht bij β Boötis) Draconiden heeten.

Daar het 5 Januari Volle Maan is, zal men echter alleen de helderste meteoren kunnen zien.

Den 3^{en} Januari bereikt de aarde het perihelium harer elliptische loopbaan. De afstand tot de zon is zoo klein mogelijk, de baansnelheid dus krachtens de wet der perken zoo groot mogelijk. Wij zien de zon in Januari per dag 61.2 naar het Oosten opschuiven, terwijl het gemiddelde bedrag 59.1 is. Deze versnelde Oostwaartsche beweging doet de zon meer dan anders bij den naar het Westen draaienden hemel achterblijven en is de hoofdoorzaak van de groote toename der tijdsvereffening, die dit jaargetijde kenmerkt: de zon is den 1^{en} Januari 3 minuten bij de klok achter, den 31^{en} al bijna een kwartier.

Het pas aangevangen jaar 1920 begint voor die Oost-Europeesche landen, die nog naar Ouden Stijl leven, op 14 Januari, het Mohammedaansche jaar 1339 (maanjaar) op 15 September en het Joodsche jaar 5681 (gebonden maanjaar) op 13 September.

Het Gulden Getal is 2, 1 meer dan in 1919: het is het rangnummer in den 19-jarigen maancirkel of cyclus van Meton; het klimt dus op tot 19, om daarna weer 1 te worden.

In den zonnecirkel van 4×7 jaren heeft 1920 het rangnummer 25, en derhalve de Zondagsletters D en C (Buiten V No. 1); het is een schrikkeljaar en dan dragen de dagen 24 en 25 Februari dezelfde letter. Het is uit oude relatie met den Romeinschen kalender, dat de schrikkeljaar juist hier wordt ingelascht.

De Epakta (het Epaktengetal) was verleden jaar 29 en is dit jaar 10. In den regel klimt dit getal met 11 op, d. i. het verschil in dagen tusschen het zonnejaar en het maanjaar, maar als het daardoor grooter dan 30 zou worden, trekt men er 30 van af. De beteekenis der Epakta, die een gewichtige rol speelt bij de bepaling van den Paaschdatum (Buiten IX No. 2) is, dat er den 1^{en} Januari 10 dagen verlopen zijn sedert de laatste Nieuwe Maan. Eigenlijk was het den 21^{en} December 1919 Nieuwe Maan, maar de Epakta wordt gerekend naar een „middelbare” maan, die wel eens merkbaar van de ware maan kan verschillen. De fout, het verschil tusschen kerkelijke en astronomische Epakta, loopt langzamerhand wat op, en daarom past men aan het eind van den Maancirkel, dus als het Gulden Getal 19 was en weer 1 wordt, een correctie van één dag toe.

Mercurius is alleen de allereerste dagen van het jaar misschien nog in de ochtendschemering waarneembaar.

Venus is de heele maand als een prachtige morgenster te zien: zij komt 1 Jan. te half 5, den 31^{en} te half 6 op. De schijngestalte neemt aldoor toe, de middellijn neemt van 17" af tot 14".

Mars is al kort na middernacht in het Oosten zichtbaar. De planeet loopt nog steeds Oostwaarts, in het sterrebeeld Maagd. De helderheid gaat nu merkbaar toenemen.

Jupiter is bijna den heelen nacht zichtbaar; deze planeet loopt langzaam terug in het sterrebeeld Kreeft.

Saturnus komt half Januari na 9 uur in zicht, in het sterrebeeld Leeuw. Ook deze planeet loopt langzaam terug. Tot mijn spijt werd in het nummer van 6 Dec. j.l. de teruggang van Jupiter en Saturnus ten onrechte als Oostwaartsche beweging bestempeld.

DE KLEINE HOND EN DE EENHOORN.

Het kleine sterrebeeld Kleine Hond (*Canis Minor*) komt onder den naam Προκύων in den Almagest voor. Eigenlijk is dit de naam van de ster der eerste grootte α (alfa), die ook nu nog algemeen Voorbode van den Hond. De Egyptische priesters letten n.l. scherp op het uit de ochtendschemering opdoemen van deze ster. Zij verscheen in het Egypte van 2000 v. Chr., een paar dagen vroeger dan de Hondster (Sirius), en het opdoemen van deze den Nijl, waaraan het land zijn vruchtbaarheid te danken heeft, ochtendschemering te voorschijn, om in het begin van Mei in de avondschemering te verdwijnen. De ster is ten Zuiden van

de Tweelingen en ten Oosten van Orion gemakkelijk te vinden: ik verwijs ten overvloede naar het kaartje, dat ik de volgende maand in Buiten zal plaatsen.

Procyon is een onzer naaste burenen in het sterrenstelsel. Met een parallax van 0".33 (Buiten XI No. 44) en dus een afstand van 10 lichtjaren = 620.000 eenheden = 94 biljoen K. M. rangschikt zij zich onder de tien dichtstbij gelegen sterren. De ster heeft een snelle eigen beweging, die haar sinds de dagen van Ptolemaeus over een bedrag van anderhalve maansmiddellijn in de richting van Sirius verplaatst heeft. Bessel constateerde omstreeks 1840, dat deze beweging veranderlijk was en toonde aan, dat de eenige verklaring hiervoor te vinden was in een onzichtbare begeleider, die met Procyon samen een dubbelster vormt: de beweging, die wij waarnemen, is een combinatie van de voortgaande beweging van het zwaartepunt van dit stelsel met de kringbeweging van Procyon om dit zwaartepunt heen. Auwers berekende in 1861 de cirkelvormige baan van het stelsel en vond een omloopstijd van 40 jaren. Eerst in 1896 werd door Schaeberle in den machtigen kijker van de Lick-sterrewacht de zeer zwakke begeleider inderdaad gevonden. Op dezelfde wijze heeft Bessel ook voor Sirius een dupliciteit voorspeld: hier werd de begeleider reeds in 1862 gevonden, door Clarke te Washington, onmiddellijk nadat Auwers ook voor dit stelsel een baanbepaling had uitgevoerd.

Het sterrebeeld *Eenhoorn* (Monoceros) werd door Bartsch omstreeks 1620 ingevoerd, ten einde een bij Ptolemaeus aan den hemel ledig gelaten plek aan te vullen. Het bevat geen heldere sterren en evenmin veel merkwaardige objecten. De ster No. 11 is een der fraaiste *drievoudige sterren* van den hemel: een ster der vijfde grootte met twee begeleiders van de zesde grootte op een afstand van 8" en op een onderlingen afstand van 2".5.

In 1918 werd in den Eenhoorn een *Nieuwe Ster* ontdekt, die in Januari van de vijfde grootte is geweest, in Maart al tot de tiende was gedaald en die nu op de veertiende grootte kan geschat worden. Ook deze *Nova* staat weer midden in den Melkweg, die als een flauwe vrij breede band het sterrebeeld Eenhoorn doorloopt.

A. A. N.

KINDEREN DER ZEE.

2) *Naar het Engelsch van H. de Vere Stacpoole.*

BOEK I.

DE VROUW OP HET STRAND.

BIJ het uiten dezer woorden kwam van beneden de verre en zwakke klank van het telegraafbelletje uit de machinekamer; het stampen van de machine verstomde en bijna onmiddellijk daarna klonk het gerinkel van de stoomkraanketting.

Ericsson en Magnuss sprongen zonder een woord te zeggen van den tros op en kwamen langs de campagne door het nauwe gangetje in het volle zonlicht op het voordek.

De wind was geheel gaan liggen en de „President Girling” lag zachtjes op de deining te schommelen, op een zee van bijna onnatuurlijke blauwe kleur.

Het dreggetouw werd ingehaald, druipend over den langzaam draaienden trommel. De dynamometer wees een spanning aan van vier en een halve ton en de naald steeg steeds hooger.

Briem, nu en dan met het oor tegen het druipend dreggetouw, zag er tevreden uit. Het was de kabel en zij hadden hem gegrepen bij het eerste dreggen, een gelukje dat niet veel voorkomt.

Briem wist precies wat er op den bodem der zee gebeurde. Hij wist dat de dreg en haar touw, in zeewater gewogen, een gewicht had van twee en een halve ton, de overblijvende twee ton waren het gewicht van den kabel, dien zij van den bodem hadden gegrepen en opgelicht.

Hij wist dat de bodem der zee hier koraalrots was en dat hier en daar aan den kabel koraal zou kleven en dit wetende stopte hij nu en dan de stoomkraan en liet het schip rijzen en dalen op de deining, om den kabel geleidelijk van zijn koraal-aanhangselen los te breken.

Daarna draaide de ratelende trommel weer rond, en vadem na vadem en centenaar na centenaar, werd het touw met zijn prooi naar de oppervlakte getrokken, totdat op het laatst de dreg zelf verscheen, met een bocht van den kabel in zijn haken gegrepen.

Zij werd opgehaald tegen den wand van het schip, en een man, neêrgelaten in een draagband, sjarde een touw om den kabel aan stuurboordzijde van de dreg, een ander hangend om den kabel aan bakboordzijde, daarna sneed hij den kabel van de dreg zelf los, en de twee stukken bleven aan de touwen hangen. Het stuk aan bakboordzijde was de kabel welke met de kust was verbonden, het losse stuk dat naar het gebroken einde leidde, bevond zich aan stuurboordzijde.

Dit werd eerst binnengehaald; het was niet meer dan een kwartmijl lang. Het werd in een der kabelbakken opgeborgen, en daarop werd het einde van den kustkabel aan boord geheschen, naar achteren gesleept en met de elektrische toetskamer verbonden.

Ver over het blauwe water kon men een kleine vlag onderscheiden welke slap hing in de stille lucht, boven de kabelhut op de kust. Daar waren de Japansche electriciens die wachtten tot zij met het schip zouden kunnen spreken door middel van den kabel

welke de „President Girling” nu met de kust verbond. Toen kwam een der jongere electriciens haastig uit de toetskamer, klom op de brug en bracht een boodschap over aan kapitein Grondaal.

Briem werd op de brug geroepen, door de kabelmannen bespied, die allerlei gissingen maakten omtrent den aard van het nieuws. Briem's bulderende stem liet hen niet lang in het onzekere: „Hou jelui je klaar met het bakken voor den kabel en een boot om te landen; neem schoppen en ander gereedschap mee, om het kust eind van den kabel op te graven. Er is iets niet in orde op de kust. Hei daar, Ericsson, neem vier van jouw mannen mee in de boot.”

Ericsson liep naar voren en sloeg met de hand op een der bakens. „Maak voort met je lamp”, riep hij, „en hou je klaar om te hijschen.”

HOOFDSTUK III.

DE KASTIJDING.

In een oogwenk tijds was de lamp schoongemaakt, in den pijp aangebracht en het bakken in de touwen geheschen van de kraan; toen, op het rythme van de windaspallen, zwaaide het van dek af en zwenkte overboord.

Men liet het paddestoelanker en de touwen zakken; daarop werd de kabel aan het bakken vastgemaakt.

Toen werden kabel en bakken neêrgelaten en deze schoten weg, om door den ruk aan hun bevestiging aan de oppervlakte te geraken. Achteneveertig uur lang zou de lamp nu blijven branden.

„Brandt de lamp goed?” riep Briem.

„Jawel, mijnheer,” antwoordde Ericsson.

Briem kwam van de brug af en ging naar stuurboordzijde van het achterschip, waar de whaleboot *) aan de davids schommelde.

Zij bevond zich op één lijn met de verschansing en de bemanning was reeds aan boord.

Ericsson en zijn mannen stapten in, Briem volgde hun en nam aan den achtersteven plaats, en de boot, naar omlaag gelaten door het windas, zonk zachtjes naar de oppervlakte der zee, kuste haar en dobberde op de golven.

Het daaropvolgende oogenblik roeiden zij naar de kust.

Zij waren in Tonkin niet aan land gegaan; sedert zij Dilli op Portugeesch Timor hadden verlaten, had geen hunner vasten grond onder de voeten gehad, en nu praatten en lachten zij als kinderen, zelfs de mannen aan de riemen, die, nu reeds bezweet, wel wisten hoe zwaar het werk zou zijn dat hen wachtte, daar geen enkele der voorname kabelmannen ooit houweel of spade ter hand zou nemen zoolang eerstgenoemden of inlandsche werkrachten het nog konden doen.

Wat Briem aanging, wanneer hij zoo'n gewoon werkje had te vervullen, voelde hij zich één met zijn mannen. Hij was vroeger zelf visscher geweest, langzamerhand opgeklommen, en daar was hij trotsch op.

Despoot op dek, kon hij, aan land zijnde, met hen in de kroeg zitten drinken, zonder dat de grenzen werden overschreden. Zoo'n gemeenzaamheid tusschen kabel- en halfdek, zonder dat de discipline er onder lijdt, is slechts mogelijk als men te doen heeft met Denen, Zweden en IJslanders.

Zij naderden nu de kust; groote haviken zwenkten en zweefden rond in het blauw van de lucht, alsof zij hun tegemoet wilden komen en vulden de omgeving met hun droevig gekrijsch van „haku, haku, haku!”

Het geluid der branding tegen de rots smolt samen met dat der riemen in het water en het gepraat der manschappen.

Ericsson, die naast Briem zat, kon nu duidelijk den eigenaardigen vorm van het land achter de kuststrook onderscheiden.

Japan is geheel verschillend van eenig ander land der wereld. Zelfs de heuvels hebben een anderen vorm en de boomen groeien er zooals zij nergens anders groeien. Ericsson zag in het verblindend licht ver achter de kust en den hoek welke uitkwam in zee, paddi, rijstvelden en pijnboomen met wijduitgestrekte takken, zich donkergroen afteekenend tegen het schitterend zachtblauw van den hemel, een hemel die overging in lichtend saphier; en houten huizen gedekt door rieten daken, als zoovele hoeden te groot voor hen om te dragen.

Datgene echter, wat zijn oog het meest aantrok, was de menschenmenigte die zich op de kust had verzameld.

De Japansche telegraafbeambten waren er reeds, en de gewone nieuwsgierigen die zich aangetrokken gevoelen door de komst van een vreemd schip.

Ericsson kon niet onderscheiden of er zich ook vrouwen onder hen bevonden, en na den eersten vluchtigen blik sloeg hij geen acht meer op hen. Zijn aandacht was geheel in beslag genomen door de wijze waarop de landing zou plaats vinden. Deze man, anders voor niets ter wereld bevreesd, had een grooten afkeer welke bijna aan vrees grensde, van het schuim der golven.

Toen hij nog een heel jong kind was, nog voor hij bijna kon spreken, had hij een dier ontzettende angstdroomen gehad, die soms komen tot zeer jeugdige kinderen, en in dit schrik aanjagend beeld had hij zich omringd gevoeld door zeeschuim dat, opgeworpen door uiteenspattende golven, in vormen overging van wreede, boosaardige, witte paarden, die zich op hem wierpen om hem met de tanden te verscheuren en te vertrappen onder hun hoeven.

(Wordt vervolgd).

*) Whaleboot, term, ook in het Nederlandsch gebruikt, voor een boot, vóór en achter scherp.

DE SALA DELLA SCIENZE IN HET VATICAN.

ROME, DE STAD DER PALEIZEN.

(Slot).

MUSEUMS! Is er ooit een mensch geweest, die naar waarheid zeggen kan in eenig museum een oogenblik gekend te hebben van waar geluk? Tenzij hij de gelegenheid schoon vond om in een hoekje, ergens achter een beschermende godheid, een kus te drukken op lippen, welke hij vergeleken had met die lippen der goden en godinnen, tot hij de stille erkenning tot daad omzette, dat er geen heerlijker lippen zijn dan die waarop de onze een steelsch oogenblik mogen rusten.

Maar stil: de „Apollo van Belvedere” is schoon, evenals de mededinger van Cyrano de Bergerac „schoon” was.

„Molière a du genie et ...hoe heet die geesteloze quibus nou toch ook weer?

„... est beau”. En Lessing heeft over den Laokoon-groep een esthetica geschreven, die ik tot tweemaal toe getracht heb te doorworstelen. Na de eerste honderd bladzijden moest ik erkennen, dat het mij te machtig was. Toch is er een bijzondere bekooring in het droomend, of is het beter te zeggen: aandachtig rondwalen door de blanke zalen van dit wel prachtige Vaticaanse museum, welks wit marmeren klassieke koelheid verwarmd wordt door lach en koestering van de zuiderzon. Een lang geleden gestorven beschaving herrijst hier voor de verbeelding. De goden en godinnen, de keizers en keizerinnen, de wijsgeeren en staatslieden, de dichters en kampvechters, de barbaren, tegenstanders van het oude Rome, en de overwinnaars, zijn hier in marmeren beelden levend gebleven. Naar mate de kunstenaars hun modellen beter begrepen, en wij dieper in het verleden doordrongen, spreken deze schijnbaar onbewegelijke gelaatstreken ons van hun gedachten en hun leven, en wij vinden wat wij hier om ons heen zien dan toch wel schoon. Wat echter zijn deze mausoleums eener gestorven menschheid voor het levende leven van onzen tijd? Om er werkelijk van te genieten moet men zich eerst zoolang van zijn eigen leven hebben afgezonderd door de studie van het verleden, dat men voor zijn tijd zelf afsterft, en meer belang stelt in wat dood is dan in wat met ons nog leeft. „Spreek me niet over gebeurtenissen na Christus' geboorte”, zei een Engelsch geleerde in Egypte, „ik vind ze niet de moeite waard”. Natuurlijk niet. Voor iemand, die nog leeft in den tijd van de Peloponnesische oorlogen, is dat beetje wereldgebeuren, 't welk onder onzen eigen hart-klop zelf heeft plaats gevonden, van secundair belang. Mag ik het zeggen? Ik vind in museums een overeenkomst met hamsternesten. Zij lijken mij een zeer gebrekkige opvatting van volksbeschaving. Ik geloof niet aan hun veredelenden invloed op de menschen, en betwijfel of zij ooit een waar kunstenaar aan zich zelf hebben geopenbaard.

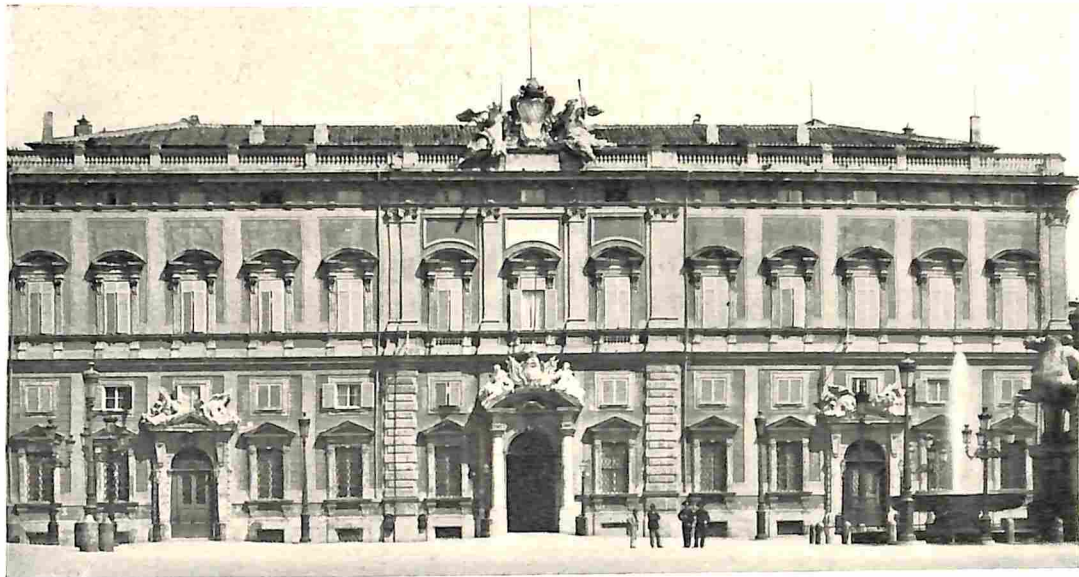
Toch zijn de Vaticaanse museums in hooge mate belangwekkend, immers men heeft Rome lief ook om zijn oude kunstschatten. Niet zonder dat men in der ziele een bijzondere stilte waarneemt wandelt men bijvoorbeeld rond over den „Binnenhof van den Pijnappel.” Dit zijn wel waarlijk overblijfsels van het oude Rome nagenoeg ter plaatse gelaten waar zij werden opgericht, al zijn zij dan vervreemd van het ademende leven van onzen tijd. Het wit-marmeren voetstuk van de zuil, waarop zich in het midden een bronzen Petrus verheft, behoorde tot de Aureliaansche zuil van het „Plein van de Kolom,” welke zich nog verheft in het hart der moderne stad, al draagt zij niet langer het beeld van den wijsgeerigen keizer, maar van den apostel Paulus. Maar het marmer is te blank om niet het vermoeden te wekken, dat het sedert herhaaldelijk onder handen genomen is. De bronzen pijnappel, welke aan dezen binnenhof den naam geeft, is afkomstig van het mausoleum van Hadrianus, sedert de verschrikkelijke Engelenburg geworden van het Pauselijk bestuur, nu historisch museum. De rotonde-zelf van dezen binnenhof is van indrukwekkende grootschheid, en geeft beter dan iets anders den bezoeker een denkbeeld van wat het Vaticaan eigenlijk beteekent. Misschien is deze binnenhof vooral zoo indrukwekkend omdat er gewoonlijk niemand in rondwaalt, en de museum-bewaarders hem gewoonlijk gemakshalve afsluiten. Want dit is ten slotte toch wel hinderlijk, hier zoowel als overal in Rome en Italië, waar de ziel alleen zou willen zijn, alleen of tezamen met een gelijk voelende, dat men overal omringd wordt door een stompzinnige menigte, grootendeels geldpoenen met vacantie, die het Vaticaanse museum komen „doen” en God danken, wanneer zij zeggen kunnen het „gedaan” te hebben. Want het is niet enkel genoeg zooveel geld te bezitten, dat men het zich zelf verplicht acht ook eens in Italië geweest te zijn en deun afratelen, en hun toeoorders een bewondering suggereeren, welke voor de meeste op niets anders neerkomt dan op aanstellerij.

Niet enkel gaat men echter naar het Vaticaan voor de oudgeloovig en ongeloovig wordt toegelaten — niet zonder goede aanbeveling nochtans van een *monsignore*, of anderen kerkelijken bijzonderen stoet van geestelijken: monniken in ruwe pijn, naals in lange sleeptabbaards van roode gewaterde zijde, eindelijk de Heilige vader zelf op zijn hoog gedragen zetel, het matte, gebogen hoofd onder den drukkenden mijter, omwuid door

grootte waaiers van witte struisvederen, de rechterhand zegenend opgeheven over de hoofden der geknielde of gebogen menigte, die van de verste streken der wereld hierheen is gekomen om hem, die zich, en dien het geloof „stedehouder van Christus” noemt, te huldigen. Dit zijn wel oogenblikken wier indrukken men vele jaren later nog in zijn gemoed navoelt. Een machtig stuk verleden leven gaat daar aan ons sterfelijk oog voorbij. Men zou er niet zoo diep van bewogen worden, indien men zich niet bewust ware, dat het zoo ook waarschijnlijk nog ver in de toekomst zal zijn, tenzij...

Misschien hebben wij ons te lang in het Vaticaan opgehouden en is het tijd om in de stad der paleizen andere paleizen te bezoeken. Waarheen dan eerder dan naar het Quirinaal? Ook oorspronkelijk een pauselijk paleis, aan het eind der zestiende eeuw gebouwd, toen de bewoners van het Vaticaan op dezen hooger en gezondere lucht meenden te vinden.

Van binnen is het tegenwoordig maar zoo een koninklijk paleis. Dat wil zeggen: lange reeksen hoge zalen, opmerkelijk door hun gouden pronk en smakeloozen rijkdom, onbewoonbaar van koude statie en medelijdenwekkende grootdoenerij. De goedige Victor Emanuel van het oogenblik woont met vrouw en kinderen daarin liefst zoo weinig mogelijk, en men begrijpt, dat hij er zich niet thuis gevoelt. Hij komt er alleen bij hoge gelegenheden voor de verplichte feestelijkheden en ontvangsten, om zich door een licht bewogen menigte te laten toejuichen op het balkon, en dankt den hemel als hij zich daarna ongehinderd kan terug trekken in zijn eenvoudige villa even buiten Rome. Het mooiste van het Quirinaal is dan ook het voorplein, waar men een merkwaardig gezicht heeft op de lager liggende stad en de „fontein van de paarden” nacht en dag door haar machtigen waterval opspuit en doet neerruischen in een antiek bekken. Dit hoog gelegen plein heet eigenlijk de „Monte Cavallo” de „Paardenheuvel” naar twee antieke stijgerende paarden, die door twee slecht-geproportioneerde jonge mannen met een gebaar om hen te bedwingen geflankeerd worden. Deze „rosbedwingers” heeten een werk van Phidias en Praxiteles, maar zijn het niet. Toch gingen zij reeds in de oudheid voor werken uit de Grieksche school door. Bewondere hen wie dit wil. Ik ben zoo vrij geweest hen steeds onverschillig voorbij te gaan, niet zonder een blik van heerlijke waardeering voor het geheel: deze antieke beelden in wier midden een machtige waterstraal opspuit en met ruischend golf weer neer valt in een overstromend bekken, en daarbij het hoofd rechts afgewend, dit uitzicht over Rome. Schuins naast het Quirinaal is daar dan op het zelfde hoge plein het barokke paleis van de Consulta: het tegenwoordig ministerie van Buitenlandsche zaken, voorheen kanselarij, althans regeeringsbureau van het Pauselijk bewind. Niet enkel boeken, ook de gebouwen *habent sua fatae*. Tusschen het Quirinaal, voorheen paleis van den Paus, en de Consulta, het paleis zijner kardinaal-ministers, is er als een familieband, vrij wat lossers gestrikt door de tegenwoordige verhouding: constitutioneel koninklijk paleis en constitutioneel ministerie van buitenlandsche zaken. Zeer zeker zal het tusschen die twee niet meer tot het grapje komen, dat Benedictus XIV in het midden der XVIIIe eeuw zich eens met zijn kardinaal-bibliothecaris Passionei veroorloofde. Beide waren origineele karakters, en hun namen staan gegrift onder die der beste kerkvorsten, die de Roomsche godsdienst heeft gekend. Beide waren zij het Jezuitisme vijandig gestemd, maar kardinaal Passionei met een verwoedheid, die geen mededogen kende. Eens liet de Paus, door zijn onderdanen vriendelijk maar oneerbiedig een *birbante*, een deugniet, genoemd, ondanks dat zijn karakter, wars van ceremonie en huichelarij, ieders eerbied en liefde opriep, om met zijn ouden vriend een loopje te nemen een boek van een bekend Jezuit voor op diens schrijftafel leggen, en wachtte het oogenblik, dat de kardinaal voor het geopend venster aan het werk zou gaan met ongeduld van achter een venster van het Quirinaal af. Op den vasten tijd verscheen de kardinaal Passionei achter zijn schrijftafel, maar nauwelijks had hij het werk van den gehaten auteur gezien, of hij nam het op en ondanks, dat hij misschien vermoedde wie het er had doen neerleggen, wierp hij het met verachting op straat. De Heilige Vader

HET PALEIS VAN DE CONSULTA.

proestte het uit van het lachen, dat zijn oude driftige vriend zoo aardig op zijn grapje terug werkte.

Na het Vaticaan, het Quirinaal met bijbehorende Consulta is het verklaarbaar, dat hier thans het Parlementsgebouw wordt genoemd Mont-Citorio, in het lager gedeelte der stad, vlak achter het „Plein van de Kolom”. Het is een vrij ziellooze schepping van Bernini, dagteekenend van het midden der 17e eeuw, later tot Pauselijk gerechtshof ingericht. Sedert 1870 zetelt er het Italiaansche parlement, waarvoor het echter aan de achterzijde aanmerkelijk vergroot is. Er zijn echter belangwekkender paleizen in Rome dan dit vrij karakterlooze gebouw. Men zou er, den pompeuzen ingang ervan ziende, die er het opmerkelijkste van is, den versregel van Dante voor willen wijzigen, welke naar 't heet, boven de Hel gegrift stond. „*Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate*”! „Geef elke hoop op, gij die hier binnen treedt”! Wat dunkt gij, zou er boven den ingang van een parlement kunnen staan: *Lasciate ogni carattere, voi ch'entrate!* „geef ik elk karakter op!” Boven den ingang van *Monte-Citorio* zou het althans niet kwalijk passen.

Neen, neen, het zou geen groote jammer zijn indien *Monte-Citorio* uit het Romeinsche, uit het Italiaansche leven werd weg gebroken. Maar welk een verlies, indien dit het geval ware met het *Palazzo-Farnese*. Het is een der indrukwekkendste der Stad. Vaticaan, Quirinaal, *Monte-Citorio* waren paleizen door de Pausen zelf gebouwd: het Farnesische paleis is het eerste nepotenpaleis, dat ons hier bezig houdt, trouwens de stichter, kardinaal Alexander Farnese, was 1534—1549 zelf paus. Het werd ontworpen door den jongeren Antonio da Sangallo, maar na diens dood voortgebouwd door Michel-Angiolo van wiens genie onder meer de heerlijke kroonlijst getuigt. Het is een der vele paleizen tot wier bouwstoffen de afbraak diende van de reusachtige bouwwerken van Heidenschen tijd, die men intusschen had laten vervallen, maar toch nog steeds met trots de eeuwen schenen te trotseeren. De „barbaren” kregen wel de schuld van de ver-

HET PALAZZO FARNESE.

woesting der gebouwen van het oude Rome, maar dit is laster. De voorname Romeinen zelf vernielden het oude Rome om er een nieuw van te maken. Zoo is dan het *Palazzo-Farnese* opgericht van afbraak van het Colliseum, en het antieke Marcellus-theater, waarin nog heden een der Romeinsche nepotenfamilies haar paleis bezit. Door erfenis verviel het paleis aan de Napelsche Bourbons, en Frans II, de verjaagde laatste koning van Napels, woonde hier nog acht jaar, van 1862 tot 1870, toen revolutie ook hem uit Rome verjoeg. Sedert is het gekocht door den Franschen staat en dient tot zetel van den ambassadeur der republiek; op de tweede verdieping huist het archaeologisch instituut van Frankrijk. Ongelukkigerwijze is het van binnen zoo goed als ontoegankelijk en dit hindert den Italianen genoeg, die er zeer terecht op tegen hebben, dat aldus een der schoonste bouwwerken van hun genie voor Italië zoo goed als verloren is. Gedurende den oorlog gingen er stemmen op, dat de regering des lands der latijnsche zuster, langen tijd verre van bemind, maar nu opnieuw weer zoo populair, dit nationaal juweel terug moest verzoeken. Maar de Italiaansche regering dacht misschien, dat zij van de grootmoedigheid der geliefde wel andere juweelen had te verzoeken om er ook nog dit bij terug te verlangen. Van dezen wensch heeft men sedert niets meer gehoord. Gelukkig nog, dat het *Palazzo-Farnese* een heerlijk sieraad blijft der stad, en de Fransche zuster het niet naar Parijs kan overbrengen, zooals Napoleon zoovele kunstschaten deed.

Grootscher nog van ontwerp is Bramante's „Paleis der Kanselary”, dat in zijn antieken eenvoud een der edelste voorbeelden is van de renaissance. Ook dit werd uit steen van het Coliseum gebouwd, en behoort nog steeds aan de Pauselijke regering, ofschoon het in het hartje van Rome ligt. Een der zalen is gedecoreerd door Giorgio Vasari: den beroemden schrijver van de „Levens der renaissance-kunstenaars”, aan wiens herinneringen en pen het nageslacht haast evenveel aan kennis aangaande het artistieke leven van dien tijd te danken heeft als aan de gedenkschriften van Benvenuto Cellini. Maar gij zult in zijn „Levens” vergeefs zoeken naar het antwoord, dat de knorrige Michel-Angiolo hem gaf, toen hij met trots den schilder van het „Laatste Gericht” in de Sixtijn-sche kapel zijn eigen muurschilderingen in het paleis der Kanselary deed zien. Hij merkte daarbij op, dat hij deze ontzaglijke muurvlakten in honderd dagen met bijbelsche voorstellingen had beschilderd. „In honderd dagen!” — „Hum!” antwoordde Michel-Angiolo, „dat is er wel aan te zien”. Niettemin mogen de muurschilderingen van Giorgio Vassari gezien worden, al zijn zij in honderd dagen op de hooge wanden dezer paleiszalen neergewakt. Al was Vassari dan niet een der allergrootste kunstenaars der renaissance, al waren Bramante, Brunelleschi, Michel-Angiolo, Rafael zijn meesters en grootere: de bouwmeester van de *Uffizi*-galerij te Florence en zoovele andere bouwwerken van betekenis bezit zijn plaats in het pantheon onder de grootste.

Het kan hier allerminst de bedoeling zijn alle paleizen van Rome te bespreken. *Buiten* zou er ruimte voor tekort komen. Maar wanneer men bijvoorbeeld zalen, trappen, binnenplaatsen en tuinen doorwandelt van het Palazzo Borghese, dan begrijpt men de tranen van dien Paus der 18de eeuw. Misschien was het Benedictus VIII, maar het verhaal zal wel een fabel zijn, die door zijn neef gebracht werd voor het pas door dezen gebouwde familiepaleis, doch er zich vol ergernis van afwendde, en het daarna nimmer wilde betreden. Geen pronkklievender Pauselijk geslacht dan de Borghese's, een familie die aan het begin der negentiende eeuw de bedenkelijke eer had een harer zonen te zien trouwen met de schoone Pauline, Napoleons liefste zuster, zij die door Canova als Venus is afgebeeld, en wier waarlijk imperiale naaktheid van gelijke goddelijke schoonheid was als het genie van haar broeder. De Borgheses zijn ook nog heden een aanzienlijke familie van Rome, maar verarmd, voor zooveel Borghese verarmen kan. De schoone dochter van een Smyrniotsch Hollander heeft thans de eer zich Prinses Borghese te noemen en met de schoonheid van haar Napoleontische grootmoeder te kunnen wedijveren. Wat de Borgheses dan nog bezitten: hun familiepaleis is niet meer hun eigendom. Voor schuld verkocht met al de ongelooflijke kunstschaten, ook de heerlijke villa-Borghese buiten Rome, een der mooiste parken der wereld. Een oude dame, die getuige was

van dezen verkoop voor schuld, zei tot den schrijver: „wanneer men dit alles zag, dit paleis, deze pracht, deze schatten, en er bij dacht, dat dit alles eindelijk voor schuld verkocht werd, dan dacht men aan een oordeel Gods”.

Nu ja, de tegenwoordige prins Borghese, een der bekendste sportmen van Italië, heeft er niet minder den prijs om gewonnen in den auto-wedstrijd Peking—Parijs, een jaar of vijftien geleden. Zijn familiepaleis moge dan nu dienen tot antiquiteitenhandel, het is er niet minder grootsch om, en de familie Borghese heeft in de geschiedenis van Rome haar eigenaardige plaats. De naam roept levendige herinneringen op voor ieder, die de gedenkschriften heeft gelezen van de zestiende, zeventiende en achttiende eeuwse vreemde bezoekers van Rome: de Président de Brosses, Casanova of welke andere ondeugende verklikkers de Borgheses, Casanova of welke andere prinsessen Borghese vermeer. Zij weten van de prinsen en prinsessen Borghese haaltjes te doen, waarbij een fatsoenlijke burgerfamilie van ons erbaar vaderland de haren zouden opstaan van schaamte. Gelukkig, of jammer, genoeg hebben wij in ons fatsoenlijk vaderland geen pauselijke nepotenfamilies gekend. Wij hadden waarachtig ook wel genoeg aan de neven en nichten van onze stadsregenten. Tusschen deze en de pauselijke nepoten is echter de keuze niet moeilijk. Eén pauselijke nepotenfamilie is voor het geestelijk leven van haar volk van onschatbaarder waarde geweest dan alle neven en nichten onzer regentenfamilien in het verleden te zamen.

Op veel ouder stamboom dan de Borghese's, wier naam in ieder geval toch een burgerlijke afkomst aangeeft verhieven zich

de Massini, die beweerden af te stammen van de oude *Fabii Mavimi* en onder hun wapens de spreuk voerden *Cunctando restituit*. Nog een kwart eeuw geleden was de laatste afstamming van dit oud-Romeinsche geslacht een populaire figuur in Rome's straten. Hij was de eenige in Rome, die zich liet rijden in een Londensche *hansom cab*, en de lange, magere, oude heer met zijn cotelette-bakkebaarden, die ook niemand in Rome bezat, leek wel de laatste van een lang verleden. De woning zijner familie was niet zoo vorsteljk als het *palazzo-Borghese*, maar had beter, ofschoon wat verfallen, dan eenig ander paleis zijn vroeger karakter bewaard met de ronde in lood gevatte ruitjes in de vensters. Het *palazzo-Massimi* was een der beroemdste in Rome, ook door zijn geestelijke beteekenis. Hier hadden aan het eind der vijftiende eeuw twee Duitschers Arnold Pannarts en Konrad Schweinheim de eerste boekdrukkerij in Rome geopend. Van hun persen kwamen het eerst een deeltje van brieven van Cicero, en straks andere klassieke incunabelen. De nauwe vochtige binnenplaatsen van het Paleis Massimi bieden in het voorbijgaan een der aardigste doorkijkjes van de oude stad.

Aan de achterzijde bezitten de puinen van het paleis nog verwerde schilderijen in zwart en wit: bijbelsche voorstellingen, welke het ook van die zijde opmerkelijk maken. In de huiskapel wordt een dag in het jaar, op den naamdag van den heilige, een dienst waargenomen ter herinnering, dat *Sint-Filippo* Neri een kind der familie uit den doode opgewekt zou hebben. Wanneer men dit paleis voorbijgaat, een blik werpt naar binnen, en zich den ouden heer met de bakkebaarden herinnert, afstamming van Fabius Maximus Cunctator, in zijn *hansom-cab*, tevens dat hij den misschien niet geheel onverdienden naam had, te zijn wat men te Parijs *un vieux marcheur* noemt, dan kan men niet nalaten over zulk een samenvoeging te meesmuilen.

Dit der hooge bescherming ten spijt, dien hij van het Vaticaan genoot, want prins Massimi werd het hoofdgenoemd van den zoogenoemden „zwarten” adel.

Als herinnering aan het verdwenen Rome is dan echter het huis der familie Crescentius nog opmerkelijker. Het dagteekent middeleeuwen afkomstig zijn. In ieder geval heeft het zijn plaats in de volkswijk van Rome behouden, wijl men het de woning noemt van Cola di Rienzo, wiens voorliefde voor het oude Rome ook de aanleiding is geweest, dat zijn standbeeld aan den opgang naar het Kapitaal een voetstuk heeft van oude overblijfsels der stad.

Dit huis, grotendeels van baksteen opgetrokken, bezit aan de achterzijde een pui, geheel van klassieke brokstukken zeer oude stad. Alle andere levende steden hebben zich zelf

Foto C. Steenbergh.

TREURWILG (*SALIX ALBA VITELLINA*) IN DEN HORTUS TE LEIDEN.

Foto C. Steenbergh.

SLANGVORMIGE TREURIEP (*ULMUS SCABRA SERPENTINA*) IN DEN HORTUS TE LEIDEN.

geheel hervormd, in de meeste gevallen zonder een spoor over te laten van de gebouwen, welke in vroeger eeuwen op dezelfde plaats stonden.

Zoo is het niet in Rome. Overal in de oude stad ziet men brokstukken ingemetseld van een vroegere periode: hier een stuk architraaf, daar een ornament, ginds een kolomstuk, verder een brok beeldhouwwerk: voet, arm of gezicht. Het is of het verleden moeilijk te verteeren was door dat jongere Rome, dat den goeden wil toonde het oudere geheel te vervangen. Het doet denken aan den boa-constrictor, in wiens in zich zelf opgerold lichaam men nog den vorm ziet van het dier, dat hij naar binnen gewerkt heeft en moeilijk verteert.

Eigenlijk doet heel Rome wel een beetje denken aan dien ouden prins Massimi, die in een Engelsch *hansom-cab* reed en de naam had van een *vieux marcheur* te zijn. De Eeuwige Stad geeft zich veel moeite een jeugdig voorkomen te hebben, veelal niet zonder goed gevolg. Maar plotseling herinnert men zich Fabius Maximus Cunctator en dan zegt men, niet zonder waardeering, „toch verbaasd, zoo oud te zijn en nog zoo jong te lijken”.

Maar dit is juist de bekoring welke van Rome uitgaat.

MAURITS WAGENVOORT.

TREURBOOMEN.

ONDER de kenmerken, die men dikwijls voor de stengels der planten vindt aangegeven, behooren ook dat zij het licht zoeken, en zich van het middelpunt der aarde afwenden en in tegengestelde richting van de wortels groeien.

Deze regel kan men in het algemeen als vaststaand aannemen en aangezien de takken ook tot de stengels behooren, kan deze definitie ook op de takken toegepast worden.

Bij het meerendeel der boomen is dit dan ook inderdaad het geval; na uit de stammen ontsproten te zijn, richten de meeste takken zich in een meer of minder scherp hoek naar boven en het is juist de takstand, die aan de boomen hun karaktereigenschappen verleent. Een goed kenner van boomen kan in de meeste gevallen reeds op een afstand aan den stand der takken zien met welk geslacht, dikwijls zelfs met welke soort of variëteit hij te doen heeft.

Boomen met afhangende takken, z.g.n. treurboomen dus, vormen een uitzondering op den algemeene regel en het meerendeel moet dan ook als verscheidenheden, dus afwijkingen, van de typische vormen beschouwd worden, wat reeds daaruit blijkt, dat zij uit zaden zeer

moeilijk, sommige zelfs in het geheel niet te kweken zijn. Zaait men de zaden van een treurboom, een van de honderd krijgt men er met hangende takken uit, al de anderen zijn tot den typischen vorm terug geslagen.

Deze steeds wederkeerende terugslag wijst er op, dat men hier met afwijkingen of variëteiten te doen heeft en de kweeker moet daar dan ook wel degelijk rekening mede houden. De meeste treurboomen worden dan ook langs ongeslachtelijken weg, en wel door veredelen voortgekweekt.

Een ander bewijs is, dat de meeste treurboomen zeer dikwijls neiging vertoonen om rechtop groeiende takken te vormen. Laat men deze een paar jaar doorgroeien, dan zal men bemerken, dat zij zich bijzonder sterk ontwikkelen en kans hebben den boom als het ware te overvleugelen en van karakter te doen veranderen. Vertoonen dergelijke rechtop groeiende takken zich dan ook bij een treurboom, dan is het geraden die zoo spoedig mogelijk weg te snoeien, wil men geen gevaar loopen, dat het exemplaar spoedig zijn karakter geheel verliest.

Een derde bewijs is het zeker wel, dat het meerendeel der treurboomen langzaam groeit en zich veel minder snel ontwikkelt dan de typische soorten.

De treurboomen moeten dus wel degelijk als afwijkingen van de gewone vormen beschouwd worden, wat niet wegneemt, dat zij juist door hun vreemden vorm aantrekkelijk en voor aanplant in parken en tuinen bijzonder geschikt zijn.

Met dit aanplanten van treurboomen moet men echter voorzichtig zijn. Op een goed daarvoor geschikte plaats geplant, zullen zij een mooi, zelfs een schilderachtig effect kunnen maken, doch plant men ze daar, waar zij niet behooren of wel plant men er te veel bijeen, dan zal het tegenovergestelde het geval zijn.

Van dit laatste levert o.a. het van der Werf park te Leiden een sprekend voorbeeld. Hier heeft men langs het Rapenburg een rij treurwilgen geplant, die als jonge boompjes een inderdaad aardig effect maakten. Langzamerhand werden zij echter grooter en uit vrees voor de meening van Jan Publiek verzuimden men, er tijdig enkele te verwijderen, met het gevolg, dat alle gezicht op het park thans belemmerd is en het fraaie beeld van Leidens heldhaftigen burgervader bijna met zijn neus in een wilg staat.

Zulke dwaasheden heeft men te verwachten, wanneer de leiding van een park niet zelfstandig aan een tuinbouwkundige wordt overgelaten.

Een prachtig effect kan echter een treurwilg maken, wanneer hij aan den oever van een vijver staat en men er voor zorgt, dat hij voldoende ruimte heeft om zich te ontwikkelen.

De treurwilg toch is een treurboom, die van nature de neiging schijnt te hebben om te hangen en die zich dan ook gewoonlijk sneller ontwikkelt dan de andere treurboomen. Het op blz. 18 afgebeelde exemplaar, dat in den Hortus te Leiden staat, is daar een duidelijk voorbeeld van. Hij werd omstreeks 1880 als stek aan den vijverkant geplant, was toen niet dikker dan een paar c.M. en niet hooger dan ongeveer 1½ M. Thans, na nog geen 30 jaar, heeft hij zich ontwikkeld tot een boom, die een hoogte heeft van ruim 18 M. De stam heeft aan den voet een omtrek van 3,10 M. en op 1 M. uit den grond van 2,40; de doorsnede van den kruin bedraagt bijna 19 M. Op eenigen afstand gezien is het een berg van afhangende

Foto C. Steenbergh.

GROOTE TREURIEP (*ULMUS SCABRA PENDULA*) IN DEN HORTUS TE LEIDEN.

takken en bladeren, die zachtjes door den wind bewogen en over het water heenhangend, een sierlijk en prachtig effect maakt. Vooral deze vorm, de *Salix alba vitellina*, is bijzonder mooi; hij onderscheidt zich toch niet alleen door een bijzonder mooien vorm, maar ook door de helder-gele kleur van de twijgen en jongere takken, die hem ook des winters een levendig voorkomen geeft. Daar komt nog bij, dat hij een gemakkelijke en welige groeier is, waardoor hij zich gunstig onderscheidt van den gewonen treurwilg, de *Salix babylonica*, die, waar men hem ook aanplant, bijna overal ziek wordt, een verschijnsel van ouderdomsverzwakking der soort, zooals velen thans aannemen.

De treurwilg is een boom, die van nature aan den waterkant behoort te staan; kan men hem, vooral in een grooter park, daar een vrijstaande plaats geven, dan zal hij, vooral op een afstand gezien, steeds een prachtig en schilderachtig effect maken.

Een andere treurboom, die mede zeer geschikt is om aan den waterkant te plaatsen, is de *Ulmus scabra serpentina*, een bijzondere verscheidenheid van treuriep, die zich overal onderscheidt, doordat de naar beneden hangende takken min of meer spiraalvormig gedraaid zijn, waardoor de boom, vooral wanneer hij bladerloos is, een geheel apart voorkomen heeft. Deze vorm heeft ook een sterke neiging om éézijdig te groeien en is daarom vooral voor waterkanten geschikt. Een eigenschap is ook, dat het een langzame groeier is. Het op blz. 19 afgebeelde exemplaar is even oud als de treurwilg, doch zeker nog niet half zoo hoog; ook heeft hij nog geen derde van diens omvang. Deze eigenschap maakt, dat hij vooral voor kleinere tuinen bijzonder geschikt is. Men behoeft toch niet bevreesd te zijn, dat hij in korten tijd te veel ruimte zal gaan innemen, het tegendeel is het geval en toch zal men juist in zoo'n tuin het gewenschte effect met hem bereiken.

Een geheel andere vorm van treuriepen is de *Ulmus scabra pendula*. Wanneer deze als jonge boom met eenige zorg gekweekt wordt, dan heeft en behoudt hij een zuiver ronden vorm en is het een boom, die bijzonder geschikt is als priëel te dienen. Ook hij is een langzame groeier en er gaan jaren overheen voordat het een boom van grootere afmeting geworden is. Het op blz. 21 (boven) afgebeelde exemplaar is daar weder een sprekend voorbeeld van. Ook deze boom is omstreeks 30 jaar oud; toch is hij niet meer dan een meter of zes hoog en heeft zijn kruin niet meer dan ongeveer 8 M. doorsnede. Met uitzondering, dat hij aan de zuidzijde wat sterker ontwikkeld is dan aan de noordzijde, is hij bijna zuiver rond; zijn takken, die dicht met groote, bladeren bezet zijn, hangen tot op den grond en geven hem daardoor een bijzonder mooi aanzien. Wil men dezen boom goed tot zijn recht laten komen, dan moet hij niet alleen geheel vrij, maar zoo mogelijk op een verhevenheid staan, waardoor zijn mooie gelijkmatige vorm veel beter uitkomt. Ook deze verscheidenheid is voor kleinere tuinen bijzonder geschikt, wanneer men zorgt er een te verkrijgen, die op z.g.n. halfstam veredeld is, d.w.z. op een stam van niet meer dan 2 of 2½ M. hoogte.

Wil men deze treuriep in een grooter park aanplanten, dan is hij daar ook voor geschikt, doch dan moet vooral in jongen toestand veel zorg aan hem besteed worden. In den Hortus te Leiden staat een exemplaar, dat er een sprekend voorbeeld van is. Deze boom (afgeb. op blz. 19 beneden) heeft een hoogte van 9 M. en is veredeld op een onderstam van 5 M. hoogte. In den loop der jaren heeft deze stam, op 1 M. uit den grond, een omtrek verkregen van ruim 1,70 M.; de kruin heeft een doorsnede van ± 12 M. Des zomers is het een prachtig beschaduwde priëel en onder zijn diklooverdakrusten dan ook honderden bezoekers uit. Dit exemplaar is echter zeker meer dan een eeuw oud. Om hem met zoo'n breeden kroon te krijgen moet men niet alleen een hoogstam aanplanten, maar moeten jaren lang de voornaamste takken aan een hoepel gebonden worden, totdat zij sterk genoeg geworden zijn om zelfstandig hun horizontale stand te behouden, waarmede jaren gemoeid gaan. Uit de zoo horizontaal gebonden takken zullen zich dan telken jare tal van twijgen ontwikkelen en het eischt nu vooral in het

voorjaar goed toezicht, dat alle die neiging toonen om rechttop te groeien, en dat zullen er heel wat zijn, geregeld worden weggesnoeid. Jaren lange zorg eischt het dus om zoo'n exemplaar te verkrijgen, doch is men er eindelijk in geslaagd, dan heeft men een boom, die veel genot zal verschaffen. Goed toegezien moet echter worden, waar men hem plant; zoo'n treuriep toch heeft niet, zooals de voorgaanden, een natuurlijken vorm, maar een kunstmatig. Te midden van opgaand geboomte zal hij een bepaalden misstand vormen, in een natuurlijken parkaanleg behoort hij niet te huis. Plant men hem daarentegen op een plein voor een groot gebouw, bij voorkeur bijv. voor een uitspanningslokaal in een park, dan zal hij blijken geheel op zijn plaats te zijn en aan honderden des zomers een koele zitplaats verschaffen. Ruimte eischt zulk een boom echter, om behoorlijk tot zijn recht te komen.

Twee treurboomen zijn er, die, vooral op ouderen leeftijd onder de werkelijk monumentale boomen gerekend kunnen worden; dat zijn de treurbeuk en de treurlinde. Beiden vindt men niet veel aangeplant en dat zal wel hieraan te wijten zijn, dat zij als jonge boomen niet zoo bijzonder fraai zijn. Men moet geduld met ze hebben en, wat ook wat zeggen wil, wanneer zij gaan doorgroeien moet men ze voldoende ruimte kunnen geven.

Wat een treurboom worden kan, toont de afbeelding op blz. 21 van den beroemden beuk in den Leidschen Hortus. Wij zeggen daar „beroemden” Beuk en zeggen dan niets te veel want deze boom is overal in den lande en zelfs ver in het buitenland bekend. Vermaarde dendrologen, zooals Nicholson en Prof. Sargent, hebben ons beiden verzekerd, dat hun slechts één exemplaar op een Engelsch landgoed bekend is, dat het Leidsche evenaart. Wanneer men er voor staat is het of een bijna rechtstandige muur van bladeren uit den grond oprijst; loopt men tusschen zijn afhangende takken, dan maakt het den indruk of men onder een hoog gewelf van bladeren zich bevindt, dat door opstijgende kolommen wordt geschraagd. Een machtige indruk bevangt ieder, die dezen prachtige boom ziet; het is een natuurmonument zooals er zich weinigen in ons land bevinden.

De stam van dezen prachtige boom heeft aan den voet een omtrek van 4,10 M., op 1 M. uit den grond van 2,35 M. De hoogte van den geheelen boom bedraagt ruim 15 M. Minder door zijn hoogte dan door zijn omvang maakt deze boom echter indruk. Op zijn grootste breedte bedraagt toch de doorsnede van den kruin 23 M. en in het geheel heeft die een omvang van ruim 70 M. Hoe dikwijls werd mij niet naar den leeftijd van dezen boom gevraagd, maar een juist antwoord daarop kon ik nooit geven, omdat het tijdstip waarop hij geplant werd niet bekend is. Zeker is hij niet zoo oud als men wel vermoedt. Wij vinden toch opgegeven, dat Loddiges de *Fagus sylvatica pendula* in 1836 in zijn catalogus

als een nieuwen boom vermeldt. Is hij onmiddellijk na den invoer geplant, dan zou hij nu niet ouder dan 83 jaar zijn, zeker een velen die hem zien, schatten hem dan ook veel ouder.

Wat dezen boom vooral zoo indrukwekkend maakt, is, dat hij niet éézijdig is, maar zijn takken naar alle zijden afhangen, imposant is. De meeste treurbeuken zijn éézijdig, wat zij als jonge standplaats verkrijgt en men hem voldoende tijd geeft zich behoorlijk te ontwikkelen, zal hij ook naar den anderen kant afhangende takken maken en een ronder en fraaiere vorm verkrijgen. Daartoe moet men er bij het planten ook op letten, dat hij met zijn meer kale kant tegen het zuiden en zoodoende in een gunstige positie staat. Groeit hij eenmaal door dan moet men hem ruimte steeds meer ruimte geven; alleen dan heeft men kans op ouderen leeftijd een werkelijk fraaien treurbeuk te verkrijgen.

Een geheel ander type van boom, doch daarom niet minder mooi, is de treurlinde. Bij deze toch hangen de takken niet, zooals bij al de voorgaand besproken verscheidenheden, direct bij den stam

Foto C. Steenbergh.

TREURLINDE (*TILIA ARGENTEA PENDULA*) IN DEN HORTUS TE LEIDEN.

naar beneden, doch hij vormt enkele rechtopgaande hoofdtakken, waarvan de zijtakken meer horizontaal opstaan en de kleinere takken en twijgen naar omlaag hangen. Juist door dezen eigenaardigen takstand verkrijgt de treurlinde een geheel afwijkende vorm en verschilt hij zeer van de typische soort, die een breede kroon vormt. Als alleenstaande boom op een groot grasveld of plein geplant, zal hij dan ook nooit nalaten om een bijzonder teekenachtigen indruk te maken.

Een zeer mooie treurlinde staat mede in den Hortus te Leiden. Dit is een z.g.n. Zilverlinde, die zich mede kenmerkt doordat zijn bladeren aan de achterzijde zilverwit zijn. Deze fraaie boom heeft aan den voet een stamomtrek van 2,40 M. en op 1 M. uit den grond van 1,70. Zijn geheele hoogte bedraagt ruim 19 M. terwijl de bladerkroon een doorsnede van ongeveer 15 M. heeft.

Ook deze boom maakt een machtigen indruk. Vooral in het najaar is hij bijzonder mooi, zijn bladeren nemen dan een goudgele kleur aan; door de zon beschenen gelijkt hij dan een berg van goud.

Wij hopen hiermede in het kort aangetoond te hebben hoe bijzonder mooi sommige treurboomen zijn en ook welke fraaie exemplaren de Leidsche Hortus er van herbergt.

E. TH. W.

DE STRANDPLEVIER.

(Slot).

Ik had de strandplevier op de plaat en heel mooi ook, ondanks de zware bewolking en den regen.

Den volgenden morgen ging ik er weer heen, want ik zou het vogeltje ook zoo gaarne staande bij het nest kieken. Alles was immers gereed: ik moest het nu maar waarnemen. Ditmaal had ik een vriend bij me, ook een verwoed vogelfotograaf, en den jachtopziener. Die gingen echter op de zilvermeeuw los. Bij mijn nadering zag ik den tippelaar al in de zandvlakte loopen en vreemd, hij vloog niet weg, doch bleef aldoor een meter of drie voor me uit trippelen. Bij het nest gekomen, werd mij deze vertrouwelijkheid(?) verklaard: een der eieren was uitgekomen, het jong lag er half buiten en terwijl ik er bij stond, werkte het zich geheel los. Moeder plevier stond intusschen op een meter of drie afstands rustig te wachten. Dat was een prachtige kans. Ik stelde gauw de camera en joeg den ouden vogel weg, om ongezien in mijn loopgraaf te kunnen verdwijnen. Al heel gauw was hij terug en kwam dadelijk door tot aan den voet van den zandrug. Nu begon weer hetzelfde spel van den vorigen dag, klimmen, stilstaan, luisteren, spieden, weer teruggaan, nu onder voortdurend zacht klokkend geluid. Het viel me lang niet mee, dat hij zoolang talmde. Daar hoorde ik zijn geklok achter een dichten helmbos, zoodat ik hem niet zien kon. Het geluid blééf daar vandaan komen. Eens naar het nest ziende, zag ik daar beweging: het jong wendde al zijn krachten aan om op de been te komen, wat echter niet lukken wilde. Nu begreep ik het geklok van de oude. Ze riep het jong, om bij haar te komen. Daar buitelde het kleine ding over den rand van het nest en de helling af. Nu ging het geklok over in een zacht gekoer en toen dit ophield begreep ik, dat moeder plevier het jong onder de koesterende vleugels had. Als ik dat zoo liet blijven, kon ik mijn boeltje wel pakken. Daarom kwam ik te voorschijn, verstoorde de idylle, zette het jong in het nestkuiltje, waarvan ik de randen ophoogde en kroop weer in mijn cel.

De oude was weer spoedig ter plaatse en toen ze merkte, dat ze ditmaal met haar geklok niet verder kwam, klom ze successievelijk hooger en hooger, tot ze zich op het nest zette. De sluiters klapte en de opname was gemaakt. Ik was overtuigd, dat de klap van den sluiters het vogeltje geweldig deed schrikken. Na een half uur was de tweede opname gemaakt. Weer van het zittende vogeltje. Het was me telkens te vlug.

Nu duurde het nog langer, eer het bij het nest kwam, ofschoon het aldoor in de onmiddellijke nabijheid bleef. Het wandelde op armlengte afstands om mijn hok heen, stond een minuut lang strak naar binnen te turen, liep weer op het nest toe, nam een der 2 halve eierschalen in den snavel en holde er mee de helling af. Toen ging het er op de vleugels vandoor, om kort daarop met manlief terug te komen, wien ze zeker haar nood had geklaagd. Deze schold haar natuurlijk voor kinderachtig en bang; hij zou ze dan eens laten zien, wat een held hij was. Toen ze even met hun beidjes aan den voet van de helling gestaan hadden, stormde hij als de wind zoo vlug de helling op, tot vlak bij het nest.

„Klap”, zei de sluiters, een schorre schreeuw en de held was al niet meer te zien. Maar de gevoelige plaat hield zijn beeld vast. Ik brak nu op; ik had mijn zin. De foto van het mannetje deed

Foto C. Steenberg.

TREURIEP (*ULMUS SCABRA PENDULA*) IN DEN HORTUS TE LEIDEN.

duidelijk den zwarten band aan den hals zien, op die van het wijfje is daar niet veel van te bespeuren. Toch maakte mijn vogeltoekje geen melding van verschil in deze bij mannetje en wijfje.

Ik stel me voor, volgend jaar nog eens op Aegialites Alexandrinus jacht te maken. De vogel staande bij het nest, kon scherper zijn, waarom de foto niet bij dit artikel werd gereproduceerd.

J. VIJVERBERG.

CULEMBORG.

CULEMBORG heeft in de allereerste tijden, evenals Zalt-Bommel (toen nog alleen Bommel genoemd), deel uitgemaakt van het graafschap Teisterband, dat ongeveer in de 11de eeuw uit elkander viel. De afleiding van den naam wordt ook weer door de verschillende schrijvers op verschillende wijze verklaard. Er zijn er die hem van den naam van Civilis (Claudius) willen afgeleid zien, anderen die beweren dat oorspronkelijk de stad Zuilenburg heette. Het heet, dat het een van de heeren onafhankelijk leen was, ofschoon de heeren het tegenovergestelde beweerden. De eerste heeren waren Roelof en Hubrecht van Bosichem. Deze laatste stierf in 1205. Op hen volgde Johan I. Onder zijn opvolger Huibert II, burggraaf van Zeeland en Heer van Vroon, werd het kasteel gesticht, dat thans sinds lang is afgebroken (1735). Op hem volgde Johan II, die tweemaal huwde en wiens zoon uit het eerste huwelijk Huibert IV, bij Hasselt tegen de Luiker Walen in 1347 sneuvelde. Daar zijn halfbroeder Jan hem in 1314 al zijn rechten had verkocht, was hij alleen heer van Culemborg. De zoon van Huibert IV, Johan III, legde de voorstad en den Havendijk aan, het gedeelte, dat thans nog buiten het eigenlijke centrum van de oude stad is gelegen, welker middel-

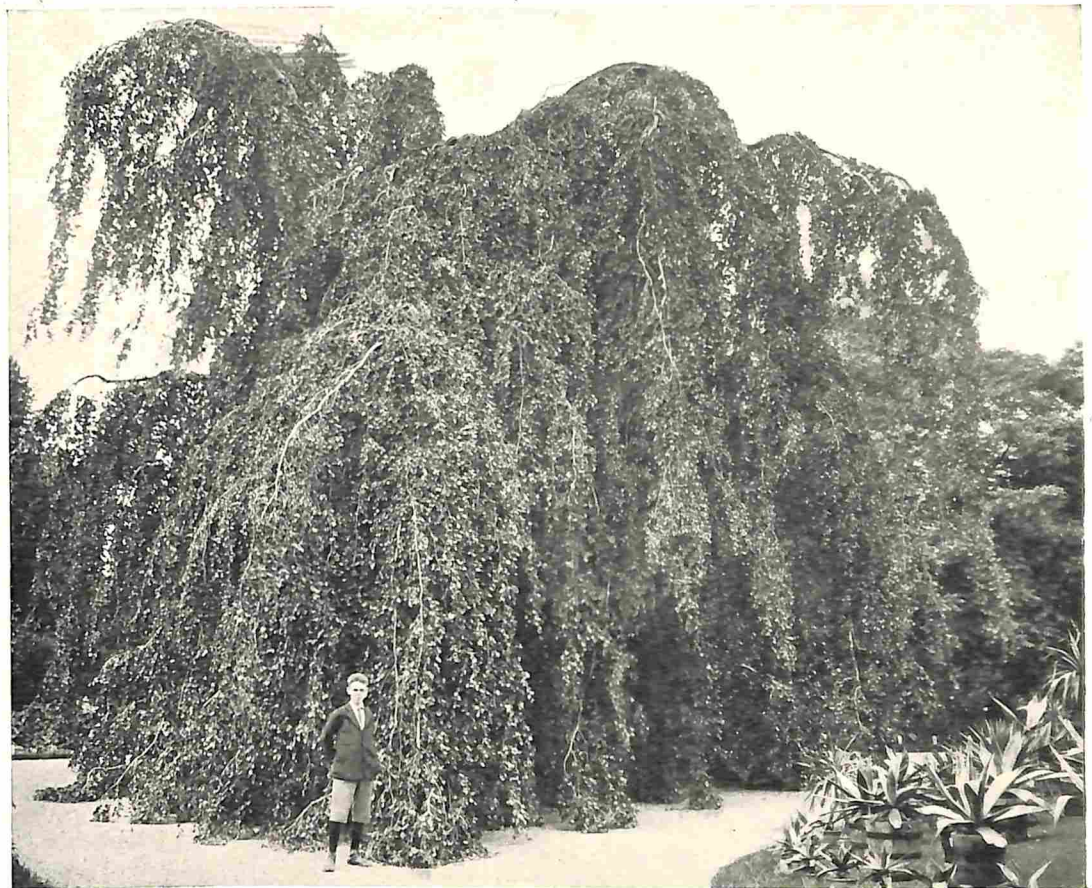

Foto C. Steenberg.

TREURBEUK (*FAGUS SYLVATICA PENDULA*) IN DEN HORTUS TE LEIDEN.

punt de markt is en in 1144 door genoemden Roelof, ten behoeve van zijn zoon Huibert werd gesticht. Tot toen waren de heeren van Culemborg schenkers van den bisschop van Utrecht geweest, sedert Anfridus, laatste graaf van Teisterband, tot den geestelijken stand was overgegaan en tot achttienden bisschop van Utrecht was gekozen, en waarmede tevens genoemd graafschap uit elkander gevallen was. Daarbij kwamen de bezittingen van Heusden, Vianen, Altena en Worcum aan Holland; Bommel en Tiel aan Gelderland, Culemborg aan de graven van Waldek, Buren aan den Prins van Oranje. Johan III echter, die het schenkersambt beneden zijn waardigheid vond, wierp de kroes, het symbool zijner schenkers-waardigheid, door de zaal, met welke handeling hij te kennen wilde geven, dat hij voor de eer bedankte. Medegedeeld hierbij zij, dat echter het schenkersambt toentertijde aan den graaf van Holland behoorde, en dus Johan III door hem daarmede beleend werd, welke vriendelijkheid hij op bovengenoemde wijze beantwoordde.

In 1318 verkreeg Culemborg een beschreven stadsrecht. Hierin werd het recht van verblijf gegeven ook aan hen, die voor hun goed gedrag borg stellen konden en wilden. Een maatregel, die in die tijden noodig was. Het recht van vrijgeleide door bankroetiers kwam Culemborg toe, blijkbaar, en men noemde de stad dan ook wel „schuilplaats voor schelmen van geweldenaars”. In verschillende spitschriften is hiermede vaak den draak gestoken. Zelfs nog veel later, in 1659, toen graaf Hendrik Woïrad, zoon van Philip Theodoor, die gehuwd was met eene gravin van Nassau, aan de regeering was. We vinden spreekwoorden als: „Culemborg is zijn voorland” en andere. In 1555 werd door Karel V een van Pallandt Floris I tot graaf van Culemborg gemaakt. Hij was een van de edelen, die tot het aanbieden van het smeek-schrift besloten en wel in de groote zaal van het Hof van Floris te Brussel. In 1568 werd hij verbannen en Robert van Lijnden tot drost van de stad, het kasteel en de graafschap van Culemborg aangesteld. Zijn huis te Brussel werd „ter vervloekter memoriën van de vernomen conspiratiën, die daarin gesciet is” geslecht. In 1577 kwam de uitgeweken graaf echter weer te Culemborg terug. Hij stierf in 1598. Zijn beeltenis hangt in het Elisabeth-weeshuis, zoo genoemd naar vrouwe Elisabeth van Culemborg, die het deed stichten. Het was aan haren invloed en aan de hooge gunst, waarin zij bij keizer Karel stond, te danken dat Floris tot graaf verheven was. Haar geschiedenis is in het gedenkschrift van genoemd weeshuis, ter gelegenheid van het driehonderd jarig bestaan verschenen, uitvoerig beschreven. De heerlijkheid en de stad heeft onder haar bestier een rustige tijd gehad, terwijl rondom door den strijd die Karel van Gelre in dien tijd tegen het Oostenrijksche huis voerde, de streek zeer geteisterd werd. Immers lezen we daarin, dat Asperen door de Geldersche Friezen geplunderd, Beest ingenomen, Tiel belegerd,

Foto C. Steenbergh.

CULEMBORG.

OUDE STADSMUREN MET GEZICHT OP DE BINNENPOORT.

en zelfs de kloosterlingen van het bekende Mariënweerd een toevlucht binnen Culemborg zoeken moesten, terwijl ditzelve van oorlogsrampen bevrijd bleef.

Dat Culemborg toendertijd een bloeiende stad was, blijkt uit het feit, dat hare kooplieden en visschers tot ver in Gelre hun bedrijf uitoefenden. De tolvrijheid te water en te land, hun 't eerst door Willem van Beyeren, graaf van Holland en Zeeland reeds den 6en Dec. 1354 voor al zijn tollën geschonken, en welk goed voorbeeld in 1397 door Albrecht, pilsgraaf van den Rijn en in 1388 door den hertog van Gelre, Willem van Gulik, gevolgd werd, heeft daar zeer toe bijgedragen. De opvolgers der verschillende vorsten bevestigden die rechten, terwijl de tolvrijheid in het Sticht mede in 1427 'n voldongen feit is geworden.

Bovendien had Floris I de munt, vroeger te Batenburg, in 1589 naar Culemborg doen verleggen en verlof gegeven daar munt te slaan. Door twisten, daarover met de Staten-Generaal gerezen, werd echter de aanmuntning gestaakt.

De haven werd in 1518 aangelegd en in 1791 aanmerkelijk verbeterd. Tevens werd toen de vischmarkt, tot dusver bij het stadhuis gehouden, buiten de Havenpoort verplaatst.

De beeldenstorm in 1566 spaarde de stad niet. We lezen, dat vooral het Convent Jerusalem of klooster der kruisbroeders van 't H. Graf er door geteisterd werd. Ook van de St. Barbara-kerk werden altaren en beelden vernield, relikwieën verstrooid en kostbare miskleeden verbrand.

In 1672 heerschten er 'n korte poos de Franschen, die o.a. net weeshuis tot ziekenhuis inrichtten. In 1720 verkocht Ernst Frederik, hertog van Saxen, Gulik, Cleve en Berg het graafschap aan de Staten van het kwartier Nijmegen voor 987.300 gulden. De inhuldiging der Staten had den 18en Juni van dat jaar plaats. In 1748 droeg dit kwartier, stad, graafschap en landen op aan den stadhouder Prins Willem IV. In 1795 kwam Culemborg aan Gelderland, waarbij het nog behoort.

Het is begrijpelijk, dat 'n stad met zoo'n uitgebreide geschiedenis ook nog vele merkwaardige resten bevat van zijn oorspronkelijken bloei. Vele bouwwerken zijn in goeden staat bewaard gebleven, al is de algeheele indruk van Culemborg, behalve van de in de onmiddellijke omgeving van de Markt en het stadhuis gelegen buurten, niet die van 'n merkwaardig oud stadje. Zooals het meer gaat, heeft de welvaart na de zeventiger jaren ook hier haar invloed doen gelden en is veel gesloopt, wat voor het nageslacht van blijvende waarde had kunnen zijn.

Culemborg bestaat eigenlijk uit drie deelen. De oude stad ligt in 't midden, en de Binnenpoort, met de smalle sloot er nevens, is nog de duidelijke grens. Nog zijn indien men de Heerenstraat inloopt, of van den brug in den Jolberdinkstraat over de stad ziet, stukken van den ouden muur met uitbouwen te zien, die met de torens van Binnenpoort en de St. Barbara-kerk nog 'n goeden kijk geven op de vroegere situatie. De Havendijk, dat is het gedeelte naar de Lekzijde, werd als gezegd door Jan III gesticht ten gerieve van de schippers en ten slotte bouwde zijn broer Gerard I het gedeelte ten zuiden der Binnenpoort, 'n gedeelte dat op 'n enkelen gevelna, weinig meer van 't oorspronkelijk karakter heeft bewaard. Die drie deelen waren door breede grachten in hun geheel omgeven, die thans nog aanwezig zijn, maar van wallen of poorten is niets meer te bekennen. Toch heeft Culemborg niet minder dan zes poorten en vijftien of zestien torens gehad.

Van de Binnenpoort, thans nog aanwezig, dagteekent het onderste deel nog uit de twaalfde eeuw. In 1557 werd zij door Floris I „tot die hoogte en sierlijken stand” opgetrokken. In 1617 en 1751 is zij verbouwd en hersteld.

(Slot volgt).

TOM SCHILPEROORT.

Foto C. Steenbergh.

CULEMBORG.

OUD HUIS BIJ DE BINNENPOORT.

„KID” (Geschiedenis van een hond)

Uit het Engelsch van
RICHARD HARDING DAVIS.

1)

DE baas liep zeer onvast op zijn beenen. Na de vijfde of zesde ronde zwaaien mijn beenen net zoo. Maar zelfs, wanneer de beenen van den baas zwaaiden en een beetje waggelden, moet men niet denken dat hij mij niet kon bereiken. Dan is juist de tijd, waarin hij het vaakst schopt. Ik bleef dus achter hem in de schaduw, of liep in het midden van de straat. Hij stopte bij heel wat kroegen met draaiende deuren, die zoo hoog van den grond staan dat men eronder door kan zien om te kijken of de baas binnen is.

's Nachts, als ik er onder door kijk, ziet de man achter de toonbank mij het eerst en zegt dan:

— Hier is Kid, Jerry, om je naar huis te halen. Ga nu heen.

En dan waggelt de baas naar buiten en volgt mij. Het is gelukkig voor ons, dat ik zoo wit ben, want hoe donker de nacht ook is, hij kan mij altijd voor zich uit zien loopen, juist buiten het bereik van zijn voet. 's Nachts zijn de oogen van mijn baas buitengewoon. Soms ziet hij mij twee of viermaal en hij loopt in een kring, zoodat ik hem bij de pijp van zijn broek moet pakken en hem weer op den goeden weg trekken.

Op een nacht, toen hij erg nijdig was, en ik hem voortleidde liepen twee mannen langs ons en een hunner zei:

— Kijk dat beest eens!

Waarop de ander vroeg:

— Welk van de twee?

En beiden lachten. De baas vervloekte ze lang en breed.

Dien avond echter, waar wij stil hielden bij een kroeg, liepen de kameraden van den baas met ons mee naar de volgende. Zij spraken zeer vriendelijk tot mij, en als de baas probeerde mij te schoppen, duwden zij hem opzij.

— Wil je ons ons geld laten verliezen? vroeg de kameraden.

Ik had een dag en een nacht niets te eten gehad en even voor wij op weg gingen, had de baas mij onder de kraan gewasschen. Telkens wanneer ik geen eten krijg, en gedwongen word een bad te nemen, en de kameraden van den baas vriendelijk tot mij spreken, en mijn ribben voelen, weet ik dat er iets gaat gebeuren. En dien avond, toen zij telkens wanneer zij een politieagent bij een lantaarnpaal zagen staan, de straat overstaken, en toen ten slotte een hunner mij opnam en onder zijn jas verborg, begon ik te beven; want ik wist wat het beteekende. Het beteekende dat ik weer voor den baas moest vechten.

Ik vecht niet omdat ik er van houd. Ik vecht omdat, wanneer ik het niet deed, de andere hond mij bij de keel te pakken zou krijgen en de baas zijn inzet zou verliezen, en ik mij zeer voor hem zou gaan schamen en spijt hebben. Honden kunnen mij passeeren en ik kan honden passeeren, en ik zal met geen hunner vechten. Als ik twee straathonden op hun achterpooten zie staan, in elkaars ooren bijtend, en happend naar elkanders luchtpijp; of huilend en vloekend in den modder rollend, spijt het mij dat zij zoo handelen en doe ik alsof ik er niets van merk. Als hij het zou willen, zou ik graag den heelen dag doorbrengen met elken hond, dien ik tegen kom. Maar er is iets aan mij, dat een aardige hond niet kan verdragen. Als ik naar aardige honden toega, knikkend en lachend, om vriendschap met hen te sluiten, jagen zij mij altijd weg. „Loop naar den duivel” blaffen zij mij toe. — Maak dat je weg komt”, en als ik wegloop, schreeuwen zij mij soms na „bastaard” en „straathond” en soms als ik hun den rug heb toe gekeerd, vliegen zij op mij aan. Ik zou de meeste hunner in een oogwenk kunnen doden, door den ruggegraat van de kleine te breken en de luchtpijp van de groote dicht te drukken. Maar waartoe zou dat dienen? Zij zijn aardige honden, daarom tracht ik vriendschap met hen te sluiten en ofschoon zij het niet moesten zeggen, ik ben een straathond, en als ik tracht mij in te dringen bij mijn meerderen, is het zeker hun recht mij op mijn plaats te zetten.

Zij weten natuurlijk niet dat ik de beste, vechtende buldog

van mijn gewicht in Montreal ben. Daarom zou het niet verstandig van mij zijn te letten op hetgeen zij schreeuwen. Zij weten niet dat wanneer ik eenmaal mijn kaken om hen sluit, ik alles wegsleep, wat ik aanraak. Den avond, dat ik vocht met Kelley's White Rat, wilde ik niet loslaten voor de baas een knoop legde in mijn halskoord en mij worgde en als de anderen niet roode peper in mijn neusgaten hadden gestrooid, zou ik nooit dien Ottawa hond hebben los gelaten. Ik vind niet dat de mannen mij dien keer heel eerlijk behandeld hebben, maar misschien wisten zij niet dat die Ottawa hond dood was. Ik wist het.

Ik leerde het vechten van mijn moeder, toen ik heel jong was. Wij sliepen op een werf bij de rivier en over dag maakten wij

jacht op voedsel langs de werven. Als wij het hadden, trachtten andere zwerfhonden het ons af te nemen, en dan was het prachtig moeder hen te zien aanvliegen en wegjagen. Al wat ik van vechten weet, heb ik van moeder geleerd, terwijl ik toekeek hoe zij de vuilnishoopen voor mij doorzocht, toen ik nog te klein was om voor mijzelf te vechten.

Niemand was ooit zoo goed voor mij als moeder. Als het sneeuwde en het ijs in de St Lawrence lag, was ze gewend alleen op buit uit te gaan en versche beentjes voor mij mee te brengen en ze kon zitten lachen als ze zag hoe ik mijn best deed ze heel in te slikken. Ik was toen nog maar een heel klein hondje en mijn melktanden vielen uit.

Toen ik in staat was te vechten hadden wij den heelen rivieroever voor onszelf. Ik had de echte lange „vechtkaak” zooals moeder zei en er was geen mensch of hond, die het ons lastig durfde maken.

Dat waren gelukkige dagen en wij leefden goed, alles samen deelend, en als wij ons wilden amuseren, maakten wij jacht op de vette, oude waterratten. Lieve help! wat piepten zij!

Toen kwamen de wederwaardigheden. Het was voor mij geen verdriet. Ik was te jong om er toen om te geven. Maar moeder trok het zich zoo aan, dat zij ziek werd, en overdag niet met mij uit wilde gaan. Het was het oude schandaal, dat ze mij altijd naar het hoofd wierpen. Ik was toen zoo jong, dat ik het niet wist. Ik kon geen verschil zien tusschen moeder — en andere moeders. Maar op een dag wierp een troep straathonden, die wij wegjoegen, haar gemeene scheldwoorden naar het hoofd en moeder boog den kop en rende weg, alsof zij ons met de zweep geslagen hadden. Daarna wilde zij niet met mij uitgaan, behalve wanneer het donker geworden was. En overdag ging zij heen en kwam niet terug, en ofschoon ik haar zocht in elk straatje en steegje en achterbuurtje van Montreal, vond ik haar nooit weer.

Op een nacht, een maand nadat moeder was weggelopen, vroeg ik Guardian, den ouden blinden bullebijter, wiens baas nachtwacht in onze buurt is, wat dit alles beteekende. En hij vertelde het mij.

— Elke hond in Montreal, zei hij, behalve jij, weet het en elke baas weet het ook. Daarom vind ik dat de tijd gekomen is, je eveneens op de hoogte te brengen. Toen vertelde hij mij dat mijn vader, die mijn moeder zeer slecht had behandeld, een deftige, voornamen gentleman uit Londen was.

— Je vader heeft een stamboom van tweëntwintig geregistreerde voorouders, zei de oude Guardian, en hij stamt uit het beste bulldogbloed in Engeland, uit het alleroudste en edelste, waaruit de kampioenen gesproten zijn, die altijd de hoogste

onderscheiding „het blauwe lint” hebben gewonnen. Hij had slaperige, roode oogen en dunne rose lippen, en hij was op zijn heele lichaam zoo wit als zijn eigen witte tanden en onder de witte huid kon men de spieren zien, hard en stevig, als de schakels van een stalen ketting.

Als je vader stilstond en zijn neus in de lucht stak, zag hij er precies zoo uit alsof hij zeggen wilde: „O ja, gewone honden en menschen, jelui hebt gelijk zoo naar mij te kijken. Het moet ook wel een zeldzaam genot voor jelui zijn, een echten Engelschen vorst voor je te zien.” Je vader was erg zelfingenomen. Hij keek even trots en hoogmoedig als een van de steenen honden in Victoria Park, die uit marmer zijn gehouwen. En jij lijkt op hem, zei de oude kettinghond. . . . ik meen hiermee natuurlijk, dat jij even

Foto C. Steenbergh.
DE BINNENPOORT TE CULEMBORG.

wit bent als hij. Dat is de eenige gelijkenis. Maar zie je... de last is, Kid... zie je, — je moeder...

— Genoeg, riep ik, want ik begreep toen wat hij bedoelde, en ik stond op en wandelde weg, mijn kop en staart recht omhoog houdend.

Maar o, ik was zoo ongelukkig, en ik verlangde zoo moeder op dit oogenblik te zien, en haar te vertellen, dat het mij heelemaal niet kon schelen.

Moeder is wat ik ook ben — een straathond. Eris geen koninklijk bloed in moeders aderen, ook lijkt zij niet op mijn vader, evenmin — en dat is het ergste — lijkt zij op mij. Want terwijl ik, als ik voor een gevecht gewasschen ben, zoo wit ben als sneeuw, is zij — en dat is het onaangename — is zij — een zwartbruine terrier.

Toen moeder van mij was weggelopen, was ik een jaar oud en in staat voor mij zelf te zorgen en daar, nadat moeder mij had verlaten, de werven nooit meer als vroeger waren, trok ik de stad in en ontmoette den baas. Voor hij kwam, hadden heel wat andere mannen geprobeerd vriendschap met mij te sluiten en mij te fluiten met hen mee te gaan. Maar zij trachtten mij te lokken met een stuk vleesch of door mij te streelen; ik volgde ze dus niet. Maar op een dag trok de baas mij bij mijn achterpooten uit een vechtpartij en schopte mij zoo hard hij kon.

— Je wil vechten, he? zei hij. Ik zal je zooveel gevechten bezorgen als je verlangt, en hij schopte mij opnieuw.

Ik wist dus dat hij mijn baas was en volgde hem naar huis. Sedert dien dag heb ik heel wat gevechten voor hem gewonnen en zij hebben honden uit den heelen omtrek gebracht om het tegen mij op te nemen, maar tot dien avond had er geen enkele, onder dertig pond, mij onder gekregen.

Maar dien avond, zoodra zij mij in den kring hadden gedragen, zag ik dat de hond boven het gewicht was, endat ik geen portuur voor hem was. Het was te veelgevergd van een jongen hond. De baas had moeten weten dat ik het niet kon doen. Niet dat ik den baas wil beschuldigen, want als hij nuchter was — wat wel eens gebeurde, ofschoon het niet zijn gewoonte was — kon hij heel vriendelijk voor mij wezen, en liet hij mij op straat om eten te zoeken, als ik het kon vinden, en schopte mij alleen als ik hem 's avonds niet had gehaald en naar huis gebracht.

Maar schoppen versterken de spieren en uithongeren van een hond om hem nijdig te maken voor een gevecht, kan hem wel kwaadaardig maken, maar verzwakt hem, en doet zijn beenen waggelen.

De kampplaats was in een achterzaal van een kroeg. Er was een gloeiend heete kachel in den eenen hoek en de kampplaats in den anderen. Ik lag op den schoot van mijn baas, in mijn deken gewikkeld, en rilde vreeselijk niettegenstaande de heete kachel. Ik beef altijd voor een gevecht; ik kan het niet helpen, dat ik opgewonden word. Terwijl de mannen hun geld voor den dag haalden en hun laatste glas voor de toonbank dronken, kwam een kleine Iersche stalknecht bij mij, liet mij zijn hand ruiken, en krabde mij achter mijn oor.

— Jij, arm, klein hondje, zei hij. Je hebt geen kans, zei hij. Dat beest in de gelagkamer eet je op met huid en haar.

— Dat geloof jij, zei de baas grommend. Ik wed om een pond met je, dat Kid hem aan flarden scheurt.

De stalknecht schudde het hoofd, maar bleef mij zoo treurig aankijken, dat ik zelf ook een beetje bedroefd werd. Het scheen wel dat hij niet kon ophouden mij te streelen en hij zegt, zacht sprekend, alsof hij het tegen een mensch had:

— Nou, veel geluk, klein hondje!

Ik vond dat zoo beleefd van hem, dat ik opkeek en zijn hand likte. En dat doe ik niet bij veel menschen.

En de baas, die wist dat ik dit niet deed, was woedend.

— Wat heb je op den rug van je hand? vroeg hij opspringend.

— Zeep, zei de stalknecht, vinnig als een rat. Dat is meer dan jij op de jouwe hebt. Wil je het eens ruiken?

En hij houdt zijn vuist onder den neus van den baas. Maar de kameraden komen tusschen beiden.

— Hij heeft getracht Kid te vergifigen! schreeuwt de baas.

— O, één gevecht tegelijk, zegt de scheidsrechter. Kom binnen de touwen, Jerry, wij wachten.

Wij gingen dus tusschen de touwen. Ik heb mij nooit kunnen herinneren wat er toen gebeurde. Hij gaf mij niet den tijd om te springen. Hij viel als een paard op mij. Ik kon mijn beenen niet tegen hem schrap zetten. En ofschoon hij, zooals ik zag, mij te pakken kon nemen waar hij wilde, wou hij mij eerst een beetje toetakelen. Ik begon mij af te vragen of ze in staat zouden zijn hem van mij af te rukken, toen hij in de derde ronde mij vastgreep. En ik begon te verdrinken precies zooals ik deed toen ik eenmaal in de rivier was gevallen. Hij pakte steeds dieper en dieper mijn keel beet en alles werd zwart en rood en barstend; dieper mijn keel beet en alles werd zwart en rood en barstend; en toen ik zeker was dat ik dood was, rukten de kameraden hem van mij af, en de baas gaf mij een schop die mij tot bewustzijn bracht. Maar ik kon mij niet bewegen, of zelfs knipooogen, daar mijn beide oogen door builen gesloten waren.

— Hij is een smerige lafaard! gilt de baas, een gemeene, gluiperige lafaard. Hij heeft mij het gevecht laten verliezen, zegt hij, omdat hij een lafhartige... gemeene gluiperd is.

En hij schopt mij weer zoodat ik over het zaagsel heenglijd. — Dat is dankbaarheid, gilt de baas. Ik heb dien hond eten gegeven en ik heb hem verzorgd, en als een vorst laten wonen; en nou trekt hij zijn staart tusschen zijn beenen en laat mij derin loopen. Hij is een lafaard; ik heb genoeg van hem, dat heb ik! Ik zou hem voor een pijp tabak verkoopen.

Hij trok mij omhoog bij mijn staart en zwaaide mij voor de oogen van de mannen heen en weer.

— Wil een van de heeren een hond koopen? zegt hij, om er worst van te maken? zegt hij. Dat is het eenige, waar hij goed voor is.

Toen hoorde ik den kleinen Ierschen stalknecht zeggen:

— Ik zal je tien shilling voor den hond geven.

En een andere stem zegt:

— Och, doe het niet, die hond is zoo goed als dood — misschien is hij al dood!

— Tien shilling, zegt de baas en zijn stem wordt wat nuchterder. Maak er twee pond van en je hebt hem!

Maar de kameraden kwamen weer tusschenbeide.

— Wees niet gek, Jerry, zeggen zij. Je zult er spijt van hebben, als je weer nuchter bent. Kid is minstens vijf pond waard.

Mijn eene oog was niet zoo gezwollen als het andere, en terwijl ik aan mijn staart hing, deed ik het open en zag een van de

kameraden den stalknecht bij den schouder pakken.

— Je moet hem vijf pond voor dien hond geven, kameraad, zegt hij, dat is geen gewone hond. Die hond heeft goed bloed in zich, dat heeft hij. Zijn vader, de eigen vader van dien hond...

Ik dacht dat hij nooit voort zou gaan. Hij wachtte, alsof hij zeker wilde zijn, dat de stalknecht luisterde.

— De eigen vader van dien hond, zegt de kameraad, is Regent Royal, zoon van Champion Regent Monarch, sedert vier jaar kampioen bulterrier van Engeland.

Ik was verbeten en verscheurd, afschuwelijk toegetakeld, maar wat de kameraad zei klonk zoo prachtig, dat ik met mijn staart wilde kwispelen, maar dat kon ik niet, omdat ik eraan hing.

Maar de baas schreeuwde luid:

— Ja, zijn vader was Regent Royal; wie zegt dat hij het niet was? Maar het jong is een lage, gemeene lafaard, dat is - ie, en waarom — ik zal jelui vertellen, waarom — omdat zijn moeder een gemeene black-and-tan straathond was — daarom!

Ik weet niet, waar ik de kracht vandaan haalde, maar op de een of andere wijze rukte ik mij los uit den greep van den baas en viel aan zijn voeten en rolde mij om en zette al mijn tanden in zijn enkel, juist boven het gewricht.

Toen ik wakker werd, nadat de kameraden mij van hem weggetrapt hadden, lag ik in de rookcoupee van een trein op den schoot van den kleinen stalknecht en hij was bezig mijn open wonden in te wrijven met een vettig, geel goedje, dat heerlijk riekte en fijn smaakte als men het aflikte.....

(Wordt vervolgd).

Verbetering. Op blz. 612 van 't nummer van 27 Dec. 11. staat (eerste regel van „Geluksvogels“): Helblauwe. Men leze: Lei-blauwe.

Foto C. Steenbergh.

DE JANSINGEL TE ARNHEM, WELKS PRACHTIGE BOOMEN WELDRA ZULLEN ~~MOETTEN~~ VALLEN.